

Η είσοδος της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, σήμανε την ενίσχυση του μετώπου της Μακεδονίας. Στη μάχη της Τζέρνας (15 Σεπτεμβρίου 1918), ο ελληνικός στρατός νίκησε τους Βουλγάρους και τους υποχρέωσε να επιστρέψουν στα προπολεμικά τους σύνορα. Λίγες μέρες αργότερα, ο πόλεμος τελείωσε και η Ελλάδα κάθισε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων από την πλευρά των νικητών. Το ελληνικό ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην απελευθέρωση εδαφών που κατείχαν η Τουρκία και η Βουλγαρία. Όμως, τον πρώτο λόγο είχαν οι μεγάλες δυνάμεις. Στο Νειγί, ένα παρισινό προάστιο πάνω στον Σηκουάνα, η νικημένη Βουλγαρία υποχρεώθηκε να υπογράψει την ομώνυμη συνθήκη: Παραχωρούσε στη Σερβία την περιοχή ανάμεσα στον Δούναβη και τη Στρομνίτσα, ενώ παραιτιόταν από την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, που προσωρινά μπήκαν κάτω από τον έλεγχο των μεγάλων δυνάμεων. Υποχρεωνόταν, ακόμα, να πληρώσει μεγάλες πολεμικές αποζημιώσεις και να περιορίσει αισθητά τις στρατιωτικές της δυνάμεις.

Ένα ατελείωτο παζάρι ακολούθησε. Η τύχη της Μακεδονίας και Θράκης παιζόταν περίπου ένα χρόνο, ώσπου (10 Αυγούστου 1920) με ειδικά παραρτήματα στη συνθήκη των Σεβρών παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα. Κι αυτό, επειδή η Τουρκία υποχρεωνόταν να παραχωρήσει στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη ως τα περιχωρα της Κωνσταντινούπολης.

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, η Ανατολική Θράκη παρέμεινε στην Τουρκία. Όμως, η Ανατολική Μακεδονία και η Δυτική Θράκη ήταν αδιαμφισβήτητα ελληνικά εδάφη. Η Βουλγαρία δεν είχε λόγο στις διαπραγματεύσεις. Με τη συνθήκη της Λοζάννης (24 Ιουλίου 1923), ο ποταμός Έβρος καθορίστηκε το ελληνοτουρκικό σύνορο. Με την ίδια συνθήκη, η Ίμβρος και η Τένεδος ξαναδόθηκαν στην Τουρκία με καθεστώς αυτοδιοίκησης.

Η συνθήκη των Σεβρών υπογράφηκε στις 10 Αυγούστου 1920. Η Ελλάδα έπαιρνε την Ανατολική Θράκη κι έφτανε ως την Τσατάλτζα, ενώ η ευρωπαϊκή Τουρκία περιοριζόταν στην Κωνσταντινούπολη και τα προάστιά της. Στην Ελλάδα κατακυρωνόταν και η Σμύρνη στη Μ. Ασία. Με την ίδια συνθήκη, η Γαλλία πήρε τη Συρία και τα Άδανα, η Βρετανία τη Μεσοποταμία και τις πετρελαιοπηγές του Ιράκ και η Ιταλία την Αττάλεια.

Ο Βενιζέλος γύρισε στην Αθήνα τροπαιούχος αναγγέλλοντας: «Σας φέρνω την Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών». Οι αντιβενιζελικοί του απάντησαν: «Την προτιμούμε μικρή αλλά έντιμη». Αναφορικά με την Ελλάδα, η συνθήκη των Σεβρών δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Τα συγκρουόμενα συμφέροντα

Από την ώρα της ανακωχής (Νοέμβριος 1918) ως την υπογραφή της συνθήκης των Σεβρών (Αύγουστος 1920), είχαν διανυθεί 21 καυτοί μήνες. Με τους ηττημένους καταδικασμένους στην εξουθένωση και τους νικητές διασπασμένους. Η Ρωσία συγκλονιζόταν από τον εμφύλιο πόλεμο μπολσεβίκων και αντεπαναστατών, στο πλευρό των οποίων συνασπίζονταν κι ανταγωνίζονταν κάθε καρυδιάς καρύδια. Η Πολωνία είχε μεταβληθεί σε ληστρικό μικρό ιμπεριαλιστή της γειτονιάς της με τη Βρετανία πλατωνικά αντίθετη και τη Γαλλία ενεργητικά σύμφωνη. Στην απέναντι πλευρά του Ατλαντικού, ο πρόεδρος Ουίλσον αδυνατούσε να παρακολουθήσει τη λογική του ενδοευρωπαϊκού ανταγωνισμού και να κατανοήσει τις λεπτές αποχρώσεις ανάμεσα στα διαπλεκόμενα συμφέροντα. Για τους Αμερικανούς, ακόμα και σήμερα είναι πολλές φορές ακατανόητο το πώς είναι δυνατόν δυο χώρες να συνεργάζονται στη μίαν άκρη της υψηλίου την ίδια στιγμή που αλληλοϋποβλέπονται σε μίαν άλλη. Αναπόφευκτα, η Αμερική προοδευτικά αποτραβιόταν σε ένα είδος εθελούσιας διπλωματικής απομόνωσης.

Σιγά σιγά, η «τίμια διανομή» των εκτός Ευρώπης εδαφών ανάμεσα στη Βρετανία και τη Γαλλία αποδεικνυόταν «όχι ακριβώς τίμια». Η αγγλογαλλική φιλία είχε ήδη διαβεί τα όρια της αντοχής της, καθώς είχε κιόλας συμπληρώσει δεκαπενταετία. Με την πάροδο του χρόνου, η «ευγενική άμιλλα» εξελίχθηκε σε οξύτατη αντιδικία, όπου τον πρώτο λόγο είχε το μεταξύ τους προαιώνιο μίσος. Με την Ιταλία να κινείται ανάμεσά τους και να κάνει παιχνίδια. Πριν να στεγνώσει το μελάνι των υπογραφών πάνω στα κείμενα των συμφωνιών, άρχιζε να διαφαίνεται η τάση για την αναθεώρησή τους. Στην τακτοποίηση των θεμάτων που αφορούσαν την Οθωμανική αυτοκρατορία, συγκρούονταν τα «μικρά» συμφέροντα Ελλάδας και Ιταλίας και τα «μεγάλα» Βρετανίας και Γαλλίας. Στο ζήτημα της Βουλγαρίας υπήρχε σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στην Ελλάδα και στη Γιουγκοσλαβία. Στον χάρτη με τα εδάφη της Ουγγαρίας σφάζονταν Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία, Τσεχοσλοβακία και Πολωνία. Και οξυνόταν επικίνδυνα η αντιδικία ανάμεσα στην Ιταλία και τη Γιουγκοσλαβία για τη διαδοχή των αυστριακών εδαφών. Το «επεισόδιο του Φιούμε» με τον Ντ' Ανούντσιο απειλούσε να τινάξει στον αέρα την ειρήνη.

(τελευταία επεξεργασία, 13.6.2009)